

KATARZYNA PARZYCH-BLAKIEWICZ

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

email: kaparz@uwm.edu.pl

ORCID: orcid.org/0000-0002-7965-9064

KAPLICE MODLITW O POKÓJ I POJEDNANIE. TEOLOGICZNA INTERPRETACJA FENOMENU POBOŻNOŚCI MARYJNEJ

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/SPLP.2023.014>

Streszczenie

W artykule podjęto temat kultu maryjnego organizowanego w formie kaplic z adoracją Najświętszego Sakramentu i modlitwą w intencji pokoju na świecie. Organizatorem tych miejsc jest katolickie Stowarzyszenie Królowa Pokoju. Celem działalności stowarzyszenia jest m.in. propagowanie modlitwy o pokój na całym świecie. Efektem działalności stowarzyszenia jest 8 Światowych Centr Modlitwy o Pokój, w których znajdują się kaplice z ołtarzami adoracji Najświętszego Sakramentu i trwa całodobowa modlitwa. Ołtarze noszą nazwę Gwiazd w Koronie Maryi. Oprócz nich są też Nielimitowane gwiazdy-monstrancje. Inicjatywa „Gwiazd” jest przejawem pobożności maryjnej o charakterze oddolnym. Ołtarze są dziełami sztuki sakralnej odnoszącymi się do treści biblijnych i przedstawiającymi poprawne przesłanie teologiczne.

Słowa kluczowe: adoracja Najświętszego Sakramentu, „Comunita Regina della Pace”, Gwiazdy w Koronie Maryi, Kaplice Pokoju, Królowa Pokoju, modlitwa o pokój, nabożeństwo do Miłosierdzia Bożego, ołtarz adoracji, Stowarzyszenie Królowa Pokoju, Światowe Centra Modlitwy o Pokój

*SHRINES OF PRAYERS FOR PEACE AND RECONCILIATION:
THE THEOLOGICAL INTERPRETATION OF THE PHENOMENON
OF THE MARIAN DEVOTION*

The article analyses the Marian worship organised in the form of shrines with the adoration of the Blessed Sacrament and the prayer for peace in the world. The organiser of these places is the Association of the Queen of Peace. The aim of its activities is, among others, promoting the prayer for peace around the world. The result of the Association's activities are eight World Prayer Centers for Peace, in which there are chapels with altars for the adoration of the Blessed Sacrament and the round-the-clock prayer. There are centers in the following cities: Bethlehem (Palestine), Oziorne (Kazakhstan), Medjugorje (Bosnia and Herzegovina), Yamoussoukro (Ivory Coast), Namyang (South Korea), Kibeho (Rwanda), Dagupan (Philippines), Niepokalanów (Poland). Ultimately, there are to be twelve chapels, in reference to the twelve stars in the crown of the apocalyptic woman (cf. Rev 12). The shrines located in the Centers are called Stars in the Crown of Mary. The Association also organizes places of adoration called "Stars on the Mantle of Mary Queen of Peace" in reference to the image of Mary in Guadalupe. The initiative of adoration of the Blessed Sacrament with the intention of praying for peace is a manifestation of Marian piety of the grassroot nature. The altars and the liturgical objects are the sacred art based on biblical content and the present a theologically correct message.

Keywords: adoration of the Blessed Sacrament, altar of adoration, chapels of peace, Comunità Regina della Pace, devotion to the Divine Mercy, prayer for peace, Queen of Peace, Stars in Mary's Crown, World Prayer Centers for Peace

Chrześcijańska troska o pokój wyraża się w wielu formach, a przede wszystkim w modlitwie¹. Chrześcijanin jest człowiekiem funkcjonującym we wspólnocie realizującej potrójną funkcję mesjańską Chrystusa: kapłańską, królewską i prorocką. Etos chrześcijański, uformowany na fundamencie chrystologicznym, oznacza skierowanie się do Boga, a następnie do świata, aby wspólnie budować królestwo Boże, czyli organizować życie ludzkie według woli Bożej, zgodnie z Jego prawem. Ta chrześcijańska świadomość odpowiedzialności za świat, uwrażliwia m.in. na potrzebę pokoju w sercach ludzkich, rodzinach, narodach i na całym świecie. Tę wrażliwość wyraża m.in. inicjatywa wznoszenia Światowych Centr Modlitwy

¹ Artykuł powstał z inspiracji o. dr. Józefa Aszyka OFMConv. z Niepokalanowa, do opracowania tematu *Kaplice pokoju na świecie*.

o Pokój – nazywanych kaplicami modlitwy o pokój i pojednanie. Z tej racji, że dotyka obszaru działalności religijnej, wzbudza zainteresowanie teologów, jako przejaw kultury chrześcijańskiej w kulcie i sztuce sakralnej. Toteż w niniejszym opracowaniu jest podjęta kwestia teologicznego fenomenu tych kaplic wraz z ołtarzami adoracji, które są współczesnymi dziełami sztuki sakralnej. Celem niniejszego opracowania jest zebranie rozproszonych informacji medialnych na temat ołtarzy – monstrancji, które znajdują się w kaplicach oraz ich teologiczna interpretacja, poszerzająca stan wiedzy na temat wyrażania uczuć religijnych przez wiernych, inspirujących się teologicznym nauczaniem Kościoła. Metoda zastosowana do zaprezentowanych badań obejmuje opis działalności Stowarzyszenia Królowa Pokoju – *Comunità Regina della Pace* w odniesieniu do organizacji Światowych Centr Modlitwy o Pokój oraz ołtarzy-monstrancji, a następnie interpretację teologiczną tej rzeczywistości jako zjawiska oddolnej inicjatywy rozwijającej duchowość maryjno-eucharystyczną. Opisane jest Stowarzyszenie i kaplice z ołtarzami-monstrancjami jako realizującymi ideę zjednoczenia w modlitwie o pokój. Ta warstwa opiera się na danych internetowych i prasowych, gdyż aktualnie nie dysponujemy opublikowanymi syntezami naukowymi na podjęty temat. Treść pochodząca z kweryndy internetowej jest skomentowana teologicznie, przez ukazanie w świetle źródeł i opracowań teologicznych. Dla rozumienia sensu badań teologicznych nad fenomenem maryjnych ołtarzy i monstrancji, jest także wyjaśnione znaczenie historiozbawczego profilu badań oraz hagiologia aspektowa jako obszar, do którego pretendują wnioski sformułowane w niniejszym artykule. Perspektywa historiozbawcza jest spojrzeniem na konkretny fenomen teologiczny z punktu widzenia dynamiki obejmującej proces zbawczych przemian zachodzących w ludzkich dziejach. Hagiologia aspektowa zaś jest specjalnością porządkującą metodologiczne podejście wielu dyscyplin do wspólnego przedmiotu badań, odnoszącego się do kwestii świętych i świętości (od gr. słowa *hagios* – święty). Ujmując fenomen kaplic z ołtarzami adoracji zostanie czytelnikowi przybliżony sens nowatorskich badań teologicznych, mających nachylenie interdyscyplinarne. Ostatnia część to konkluzje z kwintesencją osiągnięcia naukowego, które określa zakres poszerzenia stanu badań teologicznych i teologiczno-hagiologicznych. Opracowanie przyczyni się do wskazania nowego horyzontu badań teologiczno-mariologicznych, mających profil historiozbawczy i odpowiadających metodzie przyjętej w badaniach hagiologii aspektowej. Obejmuje wnioski istotne z punktu widzenia badań interdyscyplinarnych, integrujących nauki teologiczne z naukami o sztuce.

1. INICJATYWA KAPLIC MODLITWY O POKÓJ I POJEDNANIE

Kaplicami modlitwy o pokój i pojednanie są nazwane światowe miejsca kultu, w których trwa nieustanna modlitwa o pokój. W 2023 roku tych miejsc jest osiem,

docelowo ma być dwanaście. Inicjatywa organizacji kaplic pochodzi z Polski. Prace są koordynowane przez Stowarzyszenie Królowa Pokoju – *Comunità Regina della Pace*², skupiają się przede wszystkim na tworzeniu ołtarzy adoracji o tematyce maryjnej, z przeznaczeniem do zainstalowania w dwunastu sanktuariach, znajdujących się na różnych kontynentach. Liczba dwanaście nawiązuje do gwiazd nad głową apokaliptycznej niewiasty (por. Ap 12). Zgodnie z wielowiekową tradycją Kościoła, w owej niewieście odczytuje się figurę Matki Bożej, choć postać ta symbolizuje także Kościół³. Dzieło nosi nazwę „12 Gwiazd w Koronie Maryi Królowej Pokoju”⁴.

Inicjatywa światowej, nieustannej modlitwy o pokój rozbudziła pragnienie tworzenia większej liczby miejsc adoracji. Tym razem inspirację zaczerpnięto z gwiazd na płaszczu Matki Bożej z Guadalupe. W tym zakresie stowarzyszenie koordynuje organizację miejsc adoracji Najświętszego Sakramentu, w których umieszczane są monstrancje nazywane „Gwiazdami na Płaszczu Maryi Królowej Pokoju”⁵ – liczba tych gwiazd jest nielimitowana. Analogicznie do kaplic znajdujących się w Światowych Centrach Modlitwy o Pokój, w których są ulokowane gwiazdy będące ołtarzami, miejsca, w których znajduje się gwiazda będąca monstrancją, można nazwać regionalnymi lub lokalnymi kaplicami pokoju.

W związku z religijnym przesłaniem, które ma wyraźne odniesienie do źródeł teologicznych, inicjatywa kaplic modlitwy o pokój i pojednanie znalazła uznanie i poparcie hierarchów Kościoła katolickiego, a także osobiste zaangażowanie abpa Tomasza Pety z Kazachstanu⁶, który został mianowany asystentem kościelnym stowarzyszenia, a także kard. Roberta Saraha⁷.

² Zob.: *Comunita Regina della Pace*, dostęp: <reginapacis.pl/pl/>, wersja angielska <<https://www.reginapacis.pl/en/>>, wersja hiszpańska <<https://www.reginapacis.pl/es/>>. @communitareginadellapace (<https://www.facebook.com/communitareginadellapace>). Poniżej, w odniesieniach bibliograficznych do storn internetowych podano informacje dostępne na koniec roku 2022.

³ Por. E.A. Kucherlorn, M. Díaz, T. Kraft, *Apokalipsa św. Jana*, w: *Międzynarodowy Komentarz do Pisma Świętego. Komentarz katolicki i ekumeniczny na XXI wiek*, wyd. II, red. nauk. wyd. pol. W. Chrostowski, Warszawa 2001, s. 1695; A. Yarbrow Collins, *Apokalipsa św. Jana*, w: *Katolicki komentarz biblijny*, red. nauk. wyd. pol. W. Chrostowski, Warszawa 2001, s. 1560 (69,43a). Obie intuicje – eklezjologiczną i mariologiczną – doskonale zgrywa konstytucja *Lumen gentium*, przedstawiając Maryję w tajemnicy Chrystusa i Kościoła, por. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, n. 54, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje – Dekrety – Deklaracje. Tekst polski*, nowe tłumaczenie, Poznań 2002, s. 156.

⁴ Zob. *Statut Stowarzyszenia Comunita Regina della Pace*, dostęp: <reginapacis.pl/wp-content/uploads/2019/06/Statut-Stowarzyszenia-Comunita-Regina-della-Pace-Tekst-Jednolity-2019.pdf>.

⁵ Na koniec roku 2022 zarejestrowano 65 miejsc adoracji, w których tworzą zbiór „Gwiazd na płaszczu Maryi Królowej Pokoju” – zob. <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/gwiazdy-na-płaszczu-matki-boskiej-krolowej-pokoju/>.

⁶ Por. *Abp Tomasz Peta, Dzieło 12 Gwiazd w Koronie NMP*, <youtube.com/watch?v=30xFy4P2w3c>.

⁷ *Wywiad z kardynałem Sarahem*, dostęp: <youtube.com/watch?v=iG7QyfdH0B0>.

2. STOWARZYSZENIE KRÓLOWA POKOJU – COMUNITÀ REGINA DELLA PACE

Stowarzyszenie Królowa Pokoju – *Comunità Regina della Pace* powstało 11 grudnia 2008 roku, jako „apostolstwo modlitewnej adoracji Eucharystycznego Chrystusa”⁸. Powołanie Stowarzyszenia jest reakcją założycieli na skutki wojenne w Jugosławii i Jerozolimie⁹. Duchowy profil apostolstwa łączy w modlitwie duchowość eucharystyczną z maryjną. Idea połączenia modlitwy o pokój przed Najświętszym Sakramentem z aspektem maryjnym jest zaczerpnięta z myśli Jana Pawła II, który nazwał Maryję Niewiastą Eucharystii i wzorem do naśladowania przez chrześcijan¹⁰. W założeniach, stowarzyszenie inspirowane jest nauczaniem o pokoju bł. kard. Stefana Wyszyńskiego i św. Jana Pawła II oraz promuje nauczanie na ten temat także Benedykta XVI i Franciszka. Stowarzyszenie wspiera światowe inicjatywy na rzecz pokoju i pojednania. Jest twórcą Światowych Centrów Modlitwy o Pokój, z intencją otoczenia świata „Łańcuchem Modlitwy o Pokój”¹¹. W Centrach znajdują się kaplice z ołtarzami adoracji, zwanymi Gwiazdą w Koronie Królowej Pokoju¹². Adoracja jest całodobowa. Intencją modlitewną jest pokój w ludzkich sercach i na świecie¹³.

Stowarzyszenie ma osobowość prawną, z siedzibą w Radomiu. W swoich statutach zapewnia o przywiązaniu do tradycji Kościoła katolickiego oraz działalności na rzecz pokoju, charytatywnej, a także promocji kultu Miłosierdzia Bożego, wartości ewangelicznych, życia ludzkiego oraz pojednania międzykulturowego i międzyreligijnego¹⁴.

⁸ Zob. *Statut Stowarzyszenia*, dz. cyt., a także: <rejestr.io/krs/319423/stowarzyszenie-comunita-regina-della-pace>.

⁹ Zob. *Idea Stowarzyszenia*, dostęp: <reginapacis.pl/pl/idea-stowarzyszenia/>.

¹⁰ Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, 17 IV 2003, 53, Watykan 2003; zob. *Idea Stowarzyszenia*, dz. cyt.

¹¹ Na temat idei stowarzyszenia zob. tamże.

¹² Miejsca, w których są „gwiazdy”: Betlejem (Ziemia Święta), Oziornoje (Kazachstan), Medjugorje (Bośnia i Hercegowina – trwają prace organizacyjne), Yamoussoukro (Wybrzeże Kości Słoniowej), Kibeho (Rwanda), Namyang (Korea Południowa), Dagupan (Filipiny), Niepokalanów (Polska) – zob. *Idea Stowarzyszenia*, dz. cyt., a także: *12 ołtarzy adoracji*, w: *Adoremus. Portal dla adorujących* (online), dostęp: <adoremus.pl/index.php?page=12-oltarzy>.

¹³ *Idea Stowarzyszenia*, dz. cyt.

¹⁴ *Statut Stowarzyszenia*, dz. cyt.

3. GWIAZDY W KORONIE MARYI KRÓLOWEJ POKOJU – CZYLI OŁTARZE ADORACJI W KAPLICACH MODLITWY O POKÓJ I POJEDNANIE

„12 Gwiazd w Koronie Maryi Królowej Pokoju” to ołtarze-monstrancje, w których jest umieszczony do adoracji Najświętszy Sakrament. Są to dzieła nowoczesnej sztuki sakralnej, wykonywane w gdańskiej pracowni artystycznej „Drapikowski Studio”¹⁵.

Pierwsza gwiazda – Tryptyk jerozolimski – jest częścią pracy dyplomowej Kamila Drapikowskiego w Akademii Sztuk Pięknych (rzeźba), z 2009 roku¹⁶. Pozostałe ołtarze i monstrancje są komponowane w zespole.

Poniżej jest przedstawienie ośmiu kaplic, w kolejności ustalonej przez stowarzyszenie, nie jest to chronologia powstania dzieł.

3.1. Betlejem (Palestyna)

Pierwsza gwiazda – zatytułowana „Drzwi/Wrota do Niebiańskiej Jerozolimy”¹⁷ – umieszczona jest w Betlejem¹⁸. Ołtarz ten najpierw zainstalowano przy czwartej stacji Drogi Krzyżowej w Jerozolimie¹⁹, w kościele Ormian, a następnie (16 VIII 2016) przeniesiono go do Betlejem – do miejsca, „gdzie się wszystko zaczęło” (jak stwierdza Mariusz Drapikowski)²⁰ – i tam jest do dziś, w Grocie Mlecznej, pod opieką Kustodii Ziemi Świętej²¹.

Ołtarz jest tryptykiem. Treścią nawiązuje do Apokalipsy św. Jana (zob. Ap 6,1–8). Ten wątek – apokaliptyczny powtarza się w kolejnych dziełach. Ikona symbolizuje wrota oddzielające „Starą” i „Nową” Jerozolimę²². W zamknięciu, drzwi przedstawiają plan Jerozolimy, z Grobem Pańskim w środku. Wokół symbole: Dwunastu Apostołów, Czterech Ewangelistów, Dzień Sądu Bożego, Paruzji oraz wizerunek Jana Pawła II sprawującego Najświętszą Ofiarę. Otwarcie wrót wprowadza

¹⁵ *Drapikowski Studio*, <drapikowski.pl/>.

¹⁶ Dzieło wchodzące w skład pracy dyplomowej Kamila Drapikowskiego jest zatytułowane „Drzwi jerozolimskie” – por. B. Olszonowicz, *W trosce o pokój*, „Niedziela” nr 29, 20 VII 2008, s. 13.

¹⁷ *Tryptyk Jerozolimski*, <drapikowski.pl/index.php?mod=dzielogwiazd&aid=3>; zob. też. B. Olszonowicz, dz. cyt., s. 13; *Jedyna taka kaplica / Drapikowscy / Wywiad*, <youtube.com/watch?v=Cq2NwjEkgfw>, 4’53”.

¹⁸ *Betlejem*, <www.reginapacis.pl/pl/gwiazdy/betlejem>.

¹⁹ *Niewiasta z Jeruzalem Królowa Pokoju*, <youtube.com/watch?v=cgngqYIR6sY>.

²⁰ *Jedyna taka kaplica*, dz. cyt., 7’9”.

²¹ Inicjatorem kaplicy wiecznej adoracji w Ziemi Świętej i fundatorem tryptyku jest Piotr Ciołkiewicz, ówczesny (w 2008 r.) prezes Stowarzyszenia „Communità Regina della Pace”. Zob. S. Tomoń, „Niebiańska Jerozolima” na Jasnej Górze, „Niedziela” nr 34, z dnia 24 VIII 2008, s. 9; więcej o tryptyku: B. Olszonowicz, dz. cyt., s. 12–13.

²² Tamże, s. 13.

w atmosferę zmartwychwstania – przez dwanaście apokaliptycznych bram, symbolizujących dwanaście pokoleń Izraela, wchodzi się do Nowego Jeruzalem. W otwarciu, po bokach są dwaj świadkowie Zmartwychwstałego, a w centrum kustodium rozświetlone Eucharystią, umieszczone w figurze ukazującej postać Niewiasty, upodobnionej do wizerunku Czarnej Madonny z Dzieciątkiem. Niewiasta obrazuje Maryję – Matkę Zbawiciela, co potwierdza symbol Ducha Świętego i Baranka Paschalnego. Jest ubrana w szaty królewskie²³.

Po instalacji pierwszego ołtarza, u organizatorów spontanicznie powstał pomysł, aby utworzyć dwanaście takich miejsc modlitwy o pokój, na całym świecie, symbolizujących dwanaście gwiazd nad głową Maryi, „aby otoczyć świat modlitwą o pokój w miejscach szczególnych tragedii ludzkich, wojen, emocji, niezrozumienia międzyreligijnego”²⁴.

3.2. Oziorne (Kazachstan)

Drugi ołtarz, to „Gwiazda Kazachstanu – światło pokoju w kazachstańskim stepie”²⁵. Z inicjatywą miejsca wyszedł abp Tomasz Peta z Kazachstanu. Gwiazda została zainstalowana w sanktuarium maryjnym w Oziornem, przy klasztorze Sióstr Karmelitanek. Kaplica funkcjonuje od 2 lipca 2014 roku²⁶.

Ołtarz jest pentaptykiem²⁷, czyli rozbudowanymi wrotami. Treścią nawiązuje do przypowieści o miłosiernym ojcu z Ewangelii wg Świętego Łukasza (zob. Łk 15,11–32). Inspiracje autorzy zaczerpnęli z *Tryptyku Rzymskiego* Jana Pawła II²⁸, gdzie jest namalowane poetycko wejście na Górę Moria (por. Rdz 22,2)²⁹, symbolizujące miejsce spotkania z Bogiem, a wręcz ‘zobaczenia’ Go³⁰, a także doświadczenia swoistego dramatu ojcowskiej miłości. Według artystów, Chrystus – Ojciec miłosierny – czeka na pielgrzyma, który przybywa, aby pokłonić się Bogu i zawierzyć siebie, w nadziei na otrzymanie Bożego pokoju w sercu i środowisku życia. W zamknięciu – ołtarz symbolizuje ludzką doczesność – Ziemskie Jeruza-

²³ *Tryptyk Jerozolimski*, dz. cyt.

²⁴ *Jedyna taka kaplica*, dz. cyt., 9’14”.

²⁵ *Oziornoje*, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/oziornoje/>.

²⁶ *Welcom to Qyzyljar*, <facebook.com/visitsko/videos/2878088285759638>; *Oziornoje – Polacy na stepach Kazachstanu*, <www.facebook.com/PolonijnaAgencjaInformacyjna/videos/257825718493873>; *Oziornoje – miejsce wybrane przez Boga*, <tv.niedziela.pl/film/2968?fbclid=IwAR0TyAsf_Im-rFcA3WvWxn06mLx9fUx5IDAWuh4XeGSDR1GsfHoQ4Lz3qU>; *Prazdnik molodozhi proshol v s.Ozornom Tayynshinskogo rayona*, <youtube.com/watch?v=GkxJ-WvH9sXc>.

²⁷ *Gwiazda Kazachstanu*, <drapikowski.pl/index.php?mod=dzielogwiazd&aid=4>.

²⁸ K. Wojtyła, *Tryptyk Rzymski: medytacje*, Wydawnictwo św. Stanisława BM 2003.

²⁹ Według podań biblijnych, na wzgórzu Moria został powołany przez Boga Abraham – zob. Rdz 22,1–19.

³⁰ Por. L. Saraceno, *Druga noc zbawienia: próba Abrahama i aqedah Izaaka*, „Seminare. Poszukiwania Naukowe” 21(2005), s. 155.

lem³¹. Są ukazane sceny z życia Abrahama (patrona Kazachstanu). Umieszczono tu relikwie św. Jana Pawła II i św. s. Faustyny Kowalskiej. Całość jest ujęta w symbolach eschatologicznych (Jeźdźcy Apokaliptyczni³², Paruzja, Sąd Boży). Otwarcie wrót symbolizuje wejście do „Nowej Jerozolimy”. W otwarciu, centralnie usytuowane jest kustodium, wkomponowane w postać Maryi tulącej Dzieciątka, od którego rozchodzi się blask.

3.3. Medjugorje (Bośnia i Hercegovina)

Trzecią gwiazdę nazwano „Królowa Pokoju”. Gwiazda jest przeznaczona do kaplicy w Kościele św. Jakuba w Medjugorje³³. Kaplica powstała 22 czerwca 2011 roku. W roku 2022, gwiazda jeszcze peregrynowała po sanktuariach całego świata, aby na stałe osiąść w docelowym miejscu.

Motyw przewodni przesłania tego dzieła nawiązuje do wątku maryjnego, podjętego w poprzedzających gwiazdach – czyli do postaci Matki tulącej Dzieciątka. W tym przedstawieniu, postać Dzieciątka jest zastąpiona kustodium. Tworzy się przez to obraz Maryi wypełnionej Eucharystią, tulącej Ją i prezentującej innym. Monstrancja jest wykonana z meteorytów – co symbolizuje pozaziemskie pochodzenie gwiazd w koronie Królowej Pokoju.

3.4. Yamoussoukro (Wybrzeże Kości Słoniowej)

Czwartą gwiazdę nazwano „Dar Miłości i Pokoju”³⁴. Została ona zainstalowana w sanktuarium Matki Bożej Królowej Pokoju w Yamoussoukro na Wybrzeżu Kości Słoniowej. Kaplica funkcjonuje od 23 maja 2016 roku³⁵.

Ikona nawiązuje treścią do Całunu Turyńskiego. Ołtarz jest kryształowy, co pozwala na wprowadzenie gry światła, obrazujących misterium rozbłysku *sacrum* w *profanum* – czyli zmartwychwstanie. W środkowej części całunu jest umieszczony profil wizerunku Maryi tulącej Eucharystię. W zamyśle autorów jest to ukazanie Piety – czyli Matki współcierpiącej z Synem, ale także świadomej daru Zmartwychwstałego, jakim jest Eucharystia. Kamil Drapikowski wprost nazywa tu Maryję Współdopicielką³⁶.

³¹ *Gwiazda Kazachstanu*, dz. cyt.

³² Według Apokalipsy św. Jana są to symbole: zwycięzcy, wojny, głodu i śmierci – por. Ap 6,1–8.

³³ *Medjugorje*, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/medjugorje/>.

³⁴ *Yamoussoukro*, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/yamoussoukro/>.

³⁵ *30 lat temu papież poświęcił największy kościół świata*, <stacja7.pl/ze-swiate/30-lat-temu-papiez-poswiecil-najwiekszy-kosciol-swiatea/?fbclid=IwAR1uBRzT3QdkgJ7qagMV8BqctTjRHbf3IxWojECtRnCRhRt34LJ63fXr11I>

³⁶ Zob. *Jedyna taka kaplica*, dz. cyt., 17’09”.

3.5. Namyang (Korea Południowa)

Piątą gwiazdę nazwano „Uwielbienie Pana w jedności i pokoju”³⁷. Znajduje się ona w Korei Południowej, w sanktuarium Matki Bożej Różańcowej w Namyang. Kaplica funkcjonuje od 14 października 2017 roku.

Ołtarz jest pięcioskrzydłowym poliptykiem, wykonanym z kryształu, metali szlachetnych i bursztynu. Jako ikona, w swojej treści przedstawia splatanie się wymiaru ziemskiego z niebiańskim. Jest tu centralne skupienie na Eucharystii, ale motywem tła są drogi różańcowe charakterystyczne dla sanktuarium koreańskiego. Element chrystologiczny jest wyrażony w motywie pasyjnym, w formie korony cierniowej oplatającej maryjną monstrancję. W ołtarzu są umieszczone relikwie św. Jana Pawła II.

3.6. Kibeho (Rwanda)

Szósta gwiazda nazywa się „Światło pojednania i pokoju”³⁸. Znajduje się w Kibeho, w Rwandzie, w sanktuarium Matki Bożej Słowa. Kaplica funkcjonuje od 31 maja 2018 roku³⁹, adoracja trwa od 7 czerwca 2018. Miejsce to jest powiązane z wydarzeniami zjawień maryjnych, zatwierdzonych przez Kościół⁴⁰.

Ołtarz jest tryptykiem. Treść ikony nawiązuje do symboliki apokaliptycznej. Jest tu element Niebiańskiej Jerozolimy, Dwanaście Bram oraz Czterech Jeźdźców⁴¹. W ołtarzu są umieszczone relikwie św. Faustyny i św. Jana Pawła II. Centralnie jest usytuowana monstrancja maryjna – w konwencji przypominającej poprzednie gwiazdy – Maryja tuląca Jezusa, którego postać wypełnia kustodium z Najświętszą Postacią. Figura Maryi jest jakby objęta płonącymi konarami. Szaty Maryi są ozdobione kwiatami, nawiązując do wizji maryjnych, które miały w roku

³⁷ *Namyang*, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/namyang/>.

³⁸ Zob. *Ołtarz dla Kibeho – Rwanda*, w: *Palotyński Sekretariat Misyjny Prowincji Chrystusa Króla* (online), <sekretariat-misyjny.pl/campaigns/rwanda-oltarz-dla-kibeho/>.

³⁹ *Kibeho*, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/kibeho/>.

⁴⁰ Zob. K. Niżniak, *Wychowawczy wymiar objawień Najświętszej Maryi Panny w Kibeho* (praca doktorska z teologii w zakresie mariologii, napisana w Katedrze Mariologii pod kierunkiem o. prof. UKSW dr. hab. Grzegorza Bartosika OFMConv.), Warszawa 2021, s. 295. W opracowaniu autor podaje obszerny wykaz źródeł dotyczących objawień w Kibeho, obejmujących wypowiedzi świadków, artykuły i książki opublikowane w wydawnictwach popularnych i popularnonaukowych, a także listy pasterskie, wywiady, noty prasowe.

⁴¹ Apokalipsa św. Jana – Niebiańska Jerozolima, Dwanaście Bram (zob. Ap 21–22) i Czterech Jeźdźców (zob. Ap 6,1–8). Niebiańska Jerozolima jest symbolem ostatecznego zbawienia oraz Kościoła Tryumfującego. Czterech Jeźdźców wskazuje na kataklizmy, które dotyczą ludzkość. Są one m.in. symbolem hegemonii Boga nad zawodnymi planami ludzkimi. Zob. M. Karczewski, *Reinterpretacja Księgi Rodzaju w Apokalipsie św. Jana*, Olsztyn 2010, s. 99–117, 146–149, 201–203; M. Wojciechowski, *Apokalipsa świętego Jana*, Nowy Komentarz Biblijny Nowy Testament XX, Święty Paweł, Częstochowa 2012, s. 176–207, 385–386.

1981 i 1982, w miejscowości Kibeho w Rwandzie⁴². Symbolika gwiazdy jest bardzo bogata w treści teologiczne, dlatego warto poddać ją analizom teologicznym tak idącym w głąb odczytania przesłania ikony, jak i sytuującym ten obraz wizji maryjnych na światowej mapie objawień.

3.7. Dagupan (Filipiny)

Siódma gwiazda, w roku 2022 była w przygotowaniu, powstaje w Drapikowski Studio. Jest to monstrancja w typie Maryi trzymającej Dzieciątko. Przeznaczona do zamontowania w istniejącym ołtarzu starej katedry pw. św. Jana w Dagupan na Filipinach. Jako Międzynarodowe Centrum Modlitwy o Pokój kaplica funkcjonuje od 25 marca 2015 roku, z inicjatywy arcybiskupa Sokratesa B. Villegasa⁴³.

3.8. Niepokalanów (Polska)

Ósma gwiazda – to jest „Gwiazda Niepokalanej”⁴⁴, znajduje się w Niepokalanowie. Wieczysta adoracja trwa w tym miejscu od 1 września 2018 roku⁴⁵.

W swojej treści ikona przedstawia Niepokalaną. Ona sama jest monstrancją. Przez serce Maryi przechodzi światło. Jest to światło Chrystusa, które jakby wlewa się z ołtarza do kaplicy przez Maryję. Adoracja Gwiazdy w Niepokalanowie jest transmitowana online, na żywo, dostęp dzięki EWTN Polska, można wejść wirtualnie przez stronę *Regina Pacis* lub bezpośrednio z kanału YouTube⁴⁶.

4. GWIAZDY NA PŁASZCZU MARYI KRÓLOWEJ POKOJU

Modlitwa o pokój staje się coraz bardziej powszechna. Na stronie stowarzyszenia czytamy: „Pragniemy, aby orędowniczy płaszcz Matki Bożej rozpostarł się nad Polską, Europą i całym światem. Symboliczne gwiazdy w tym płaszczu to kaplice, w których trwa adoracja Najświętszego Sakramentu i modlitwa o pokój w społecznościach, w których żyjemy. Jesteśmy przekonani, że modlitwa jest najskuteczniejszym orężem w duchowej walce o pokój”⁴⁷. To pragnienie spowodowało, że obok inicjatywy gwiazd w koronie Królowej Pokoju zrodziła się

⁴² Zob. R. Ukleja, S. Budzyński, *Objawienia maryjne w Kibeho: pierwsze objawienia uznane przez Kościół w XXI w.*, Warszawa 2002, s. 25.

⁴³ *Dagupan*, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/dagupan/>.

⁴⁴ *Niepokalanów*, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/niepokalanow/>.

⁴⁵ *Posłuchaj: Jest ich 12 na świecie. Jedna powstanie w Niepokalanowie. Kaplica Pokoju Adoracji Najświętszego Sakramentu*, <radioniepokalanow.pl/posluchaj-jest-ich-12-na-swiecie-jedna-powstanie-w-niepokalanowie-kaplica-pokoju-adoracji-najswietszego-sakramentu/?fbclid=IwAR19POesyRz3PwFPvcufgRgNi57w_FY7O_7Tguz_pkrRM5XL8YMIoPN92bM>.

⁴⁶ *Regina Pacis*, <https://www.reginapacis.pl/pl/adoracja_online/>.

⁴⁷ *Nowa inicjatywa modlitewna*, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/gwiazdy-na-plaszczu-matki-boskiej-krolowej-pokoju/>.

nowa – gwiazd na płaszczu Maryi Królowej Pokoju. Te gwiazdy znajdują się w lokalnych świątyniach i kaplicach, przeważnie w Polsce, ale także za granicą, stanowiąc swoiste przedłużenie promieni gwiazd z korony Królowej Pokoju.

Na koniec 2022 roku kaplic było 66⁴⁸. Akcja jest spontaniczna i dynamicznie rozwija się w Polsce i za granicą. Do stowarzyszenia codziennie napływają zgłoszenia. Deklaracje społeczności przyjmujących gwiazdę są różnej treści, nie ma systemu włączenia się w modlitwę adoracji. Udział w akcji wspólnej modlitwy odbywa się według zwyczajów i możliwości danego miejsca. Inaczej gwiazda funkcjonuje w dużej parafii, a inaczej w sanktuarium. Np. gwiazda w kaplicy na dworcu PKP we Wrocławiu jest adorowana całą dobę, z transmisją internetową⁴⁹; w sanktuarium w Gietrzwałdzie jest adoracja całodzienna; natomiast w mniejszych wspólnotach adoracje są włączone do kalendarza nabożeństw parafialnych. Jeśli chodzi o koncepcję artystyczną, można wyróżnić trzy typy tych gwiazd: w kształcie tradycyjnej monstrancji, w kształcie postaci Madonny z Dzieciątkiem oraz Piety.

5. OLTARZE DRAPIKOWSKI STUDIO W TEOLOGICZNEJ KATEGORII IKONY

Jan Paweł II w *Liście do artystów*⁵⁰ stwierdza: „Dla wszystkich jednak, wierzących i niewierzących, dzieła sztuki inspirowane przez Pismo Święte pozostają jakby odbłaskiem niezgłębionej tajemnicy, która ogarnia świat i jest w nim obecna” (n. 5); oraz: „Każda autentyczna forma sztuki jest swoistą drogą dostępu do głębszej rzeczywistości człowieka i świata. Tym samym stanowi też bardzo trafne wprowadzenie w perspektywę wiary, w której ludzkie doświadczenie znajduje najpełniejszą interpretację” (n. 6). W numerze 11 swojego *Listu do artystów*, papież wskazuje na dokumenty *Vaticanum II – Gaudium et spes* i *Sacrosanctum concilium*. W konstytucji *Sacrosanctum concilium* czytamy, że sztuki piękne „ze swej natury nastawione są na nieskończone piękno Boże, które mają w jakimś stopniu wyrazić ludzkimi środkami”⁵¹. Natomiast konstytucja *Gaudium et spes* zawiera wyjaśnienie kościelnych działań wspierających twórczość artystyczną na potrzeby liturgiczne: „W ten sposób lepiej się przejawia znajomość Boga, a przepowiadanie

⁴⁸ Tamże.

⁴⁹ Zob. *Adoracja z Kaplicy Wierzytwej Adoracji na Dworcu PKP we Wrocławiu / ETWN Polska*, <youtube.com/watch?v=SkIjYroMDBE>.

⁵⁰ Jan Paweł II, *List do artystów* (4 IV 1999), Watykan 1999.

⁵¹ Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”*, 122, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje – Dekrety – Deklaracje. Tekst polski, nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 75.

ewangeliczne staje się przystępniejsze dla umysłu ludzkiego i jawi się jako coś, co w pewien sposób wszczepione jest w kondycję ludzką⁵².

Intuicja soborowa i papieska jest widoczna w etosie artystycznym autora pierwszej gwiazdy – Kamila Drapikowskiego, który stwierdza, że sztuka sakralna daje możliwość dotknięcia tajemnicy Boskiej, pomimo przebywania w przestrzeni nieco wyciągniętej z przestrzeni *sacrum*⁵³. Artysta rozumie sztukę sakralną jako tę, która „(...) ma prowadzić ludzi do Boga, uwrażliwiać, ubogacać, wspomagać w modlitwie, ma tworzyć pewnego rodzaju relacje z osobą Boga i osobą człowieka. Czasami jest pewnego rodzaju nośnikiem myśli, modlitwy w sercu i umyśle. Sztuka sakralna powinna być piękna, powinna wprowadzać w zachwyt, wywoływać wrażenie estetyczne. Piękno jest wartością opowiadającą o Bogu i mogącą nas ku Niemu prowadzić. Napisał Platon: ‘potęga dobra schroniła się na górze piękna’⁵⁴. Rozumienie sztuki sakralnej przez autora pierwszej gwiazdy jest zgodne z założeniami teologicznymi oraz liturgicznymi kanonami piękna, o których mówią źródła teologii katolickiej.

Proces tworzenia gwiazd – ołtarzy adoracji przypomina ikonopisanie. Autorzy, tworzący zespół artystów Drapikowski Studio, wchodzą w misterium Bożego Objawienia, czytają słowo Boże, medytują, ale także rozpoznają teren, do którego jest przeznaczony ołtarz adoracji⁵⁵. Po tym etapie przystępują do opracowania projektu i jego wykonania. Dlatego można stwierdzić, że ołtarze nie tylko są realizacją celów stowarzyszenia, odnoszących się do aspektu teologicznego, ale także nawiązują do doświadczenia religijnego. W ten sposób, zakodowane w nich przesłanie autora sprawia, że dzieła te wskazują na spójność dziejów zbawienia, oznaczającą komplementarność Objawienia Bożego z ekonomią zbawczą. W związku z tym uważam, że maryjne ołtarze adoracji, gdy wskazuje się na teologiczną warstwę przekazu, można nazywać ikonami.

Każda gwiazda-ołtarz, zanim zostanie zainstalowana w miejscu docelowym, peregrynuje po parafiach i sanktuariach w Polsce i za granicą, celem ‘omodlenia’ przez wiernych. Intencją autorów jest, aby ich dzieło nie było postrzegane tylko jako zwykły przedmiot, dlatego proszą ludzi o zjednoczenie się przy ołtarzu w modlitwie. Ołtarze są też prezentowane papieżowi, z prośbą o błogosławieństwo.

⁵² Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym* „*Gaudium et spes*”, n. 62, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje – Dekrety – Deklaracje. Tekst polski, nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 577.

⁵³ *Sztuka w kręgu sacrum*, < youtube.com/watch?v=etHm_K8xXSE>, 3’27”–3’32”.

⁵⁴ Tamże, 2’51”–3’23”.

⁵⁵ Informacja pozyskana w rozmowie bezpośredniej z autorem – artystą Mariuszem Drapikowskim.

6. GWIAZDY – OŁTARZE W PERSPEKTYWIE HISTORIOZBAWCZEJ I HAGIOLOGII ASPEKTOWEJ

Perspektywa historiozawcza badań teologicznych wytycza sposób interpretacji wydarzeń i doświadczeń. Specyfiką jest tu optyka patrzenia na ludzkie dzieje przez pryzmat teologalny, czyli według kryteriów uznających Boskie istnienie, działanie i władzę nad doczesnością. W tym ujęciu historia obejmuje aktualne warunki życia ludzkiego i związane z nimi formowanie się ludzkiej doczesności – czyli ‘tu’ i ‘teraz’, które wiąże przeszłość z przyszłością. Zbawczy aspekt zaś obejmuje dynamikę nadawaną dziejom przez Boga jako Stwórcę i Zbawcę. Historiozawcze podejście do kwestii podejmowanych w badaniach teologicznych umożliwia dokonanie oglądu faktów, zjawisk i przemian zachodzących w ludzkiej rzeczywistości. Jest wówczas sposobem diagnozowania życia ludzkiego pod kątem zgodności z procesem przemian zbawczych zainicjowanych wydarzeniem Wcielenia – czyli osoby i czynu Jezusa Chrystusa. Tak rozumiana perspektywa historiozawcza tworzy horyzont badań teologicznych skoncentrowanych na przedmiocie antropologicznym i wszelkich tzw. rzeczy ziemskich. Teologowie stają tu przed wyzwaniem, z jakim każe się zmierzyć globalizacja, którą znamionuje zubożenie duchowe powodowane kulturą dobrobytu i komfortu⁵⁶. Historiozawcze ujęcie przedmiotu badań teologicznych jest sugerowane przez Vaticanum II⁵⁷, a następnie rozwijane w nauczaniu kolejnych papieży. W nauczaniu Franciszka jest wyraźnie wytyczony antropologiczny horyzont innowacyjności⁵⁸, gdzie teologię należy pojmować jako dziedzinę odpowiedzialną za wypracowanie szczegółowych zasad humanizacji stechnicyzowanego świata.

W perspektywie historiozawczej lokuje się hagiologia aspektowa, jako próba uchwycenia wątku dotyczącego kwestii świętości, obecnego w różnych zakresach źródłowych – teologicznych i nieteologicznych. Hagiologia zajmuje się tematyką dotyczącą świętości i wszelkich jej przejawów w życiu ludzkim i dziejach. W sen-

⁵⁶ Benedykt XVI stwierdza: „Społeczeństwo dobrobytu, rozwinięte materialnie, ale przytłaczające dla duszy, nie jest ze swej natury ukierunkowane na autentyczny rozwój” – zob. *Encyklika „Caritas in veritate”* (29 VI 2009), 76, Kraków 2009. W *Encyklice „Fratelli tutti”* (3 X 2020), Franciszek stwierdza: „(...) w zglobalizowanym świecie istnieje elegancki styl patrzenia w inną stronę (...) pod pozorem politycznej poprawności lub ideologicznych mód patrzy się na cierpiącego człowieka, nie dotykając go (...)” (76). „Nadal jesteśmy daleko od globalizacji najbardziej podstawowych praw człowieka” (189) – zob. Kraków 2020.

⁵⁷ Por. K. Parzych-Blakiewicz, *Teologia historiozawcza w dogmatyce polskiej XX wieku*, Olsztyn 2010, s. 32–34.

⁵⁸ Tę intencję ujawnia stwierdzenie papieża: „(...) wspaniale by było, gdyby rozwojowi innowacji naukowych i technologicznych towarzyszyło także zwiększenie sprawiedliwości i integracji społecznej! Jakże by było wspaniale, gdybyśmy odkrywając nowe odległe planety, odkrywali na nowo potrzeby brata i siostry na mojej orbicie” – *Fratelli tutti*, 31.

się podstawowym więc łączy aspekt soteriologiczny (świętość) z historycznym (przejawy). Określenie „aspektowa” informuje o tym, że badania odbywają się zgodnie z metodami właściwymi dla badań nad określonym zbiorem źródeł. Kwestia świętości wymaga innej metody, jeśli jest badana w źródłach teologicznych, innej jeśli w źródłach historycznych, innej jeśli w źródłach medioznawczych lub kulturoznawczych itp. Zróżnicowanie metodologiczne każe spojrzeć na wspólny przedmiot aspektowo – stąd np. aspekt teologiczny, aspekt historyczny, aspekt medioznawczy itd.⁵⁹

Przyjęcie perspektywy historiozbawczej w analizie fenomenu, jakim są kaplice z ołtarzami, pomaga określić teologię ikon-ołtarzy w typie historiozbawczym, zgodnie z nauczaniem Soboru Watykańskiego II. Maryja jest tu ukazana w tajemnicy Chrystusa i Kościoła. Świadczą o tym następujące elementy:

- nawiązanie do dziejów zbawienia, o których mówi Pismo Święte, z koncentracją na Ziemi Świętej,
- pielęgnowanie wątku tradycyjnej pobożności maryjnej, wyrażanej w sztuce sakralnej, którym jest motyw Niewiasty trzymającej Dzieciątka – jest to zobrazowanie chrystologicznego aspektu mariologii,
- powiązanie osoby Maryi z Eucharystią – Sakramentem Ołtarza, z którego rozwija się Kościół⁶⁰,
- powiązanie elementu ziemskiego (np. motyw tła z elementami charakterystycznej roślinności) z niebiańskim (symbolika eschatologiczna, eucharystyczna).

Wnioski uzyskane w drodze refleksji historiozbawczej poszerzają stan badań hagiologicznych w aspekcie teologicznym, w zakresie dotyczącym kwestii mariologicznej. Tematyka ołtarzy-ikon połączona z obszarem badań hagiologicznych, daje impuls do pogłębienia refleksji teologiczno-dogmatycznej i teologiczno-pastoralnej nad tytułem maryjnym: „Współodkupicielka”. Skłania do tego, aby podjąć refleksję nad eklezjologicznym sensem prawdy o współdziałaniu Maryi w dziele zbawczym Jej Syna – jeśli chcemy mówić o zdogmatyzowaniu tej prawdy, to nie w tzw. ‘piątym dogmacie maryjnym’, ale w dogmacie eklezjalnym (pierwszym), gdzie uwaga zostanie zwrócona na całą wspólnotę świętych, w tym Maryję jako najświętszą wśród świętych. Tematyka kaplic z maryjnymi ołtarzami otwiera nowy horyzont badań teologiczno-mariologicznych i działań duszpasterskich z aspektem maryjnym. Hagiologia aspektowa zwraca tu uwagę na konieczność

⁵⁹ Zob. K. Parzych-Błakiewicz, *Hagiologia „aspektowa” jako perspektywa integracji badań teologicznych i nieteologicznych*, „Studia Warmińskie” 56(2019), s. 249–264, doi: 10.31648/sw.3094.

⁶⁰ Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, dz. cyt., 1.

usystematyzowanego, zgodnie z zasadą *loci theologici*⁶¹, porządkowania danych, wskazujących na zjawisko doświadczenia religijnego wiernych, dokumentowanego przez wysokiej klasy, kosztowne dzieła sztuki sakralnej. Zasada „miejsc teologicznych” staje się tu wątkiem kluczowym dla zachowania zgodności oddolnych przedsięwzięć i działań z tradycją pojmowania prawd wiary i dogmatów.

KONKLUZJE

1. Dzieło Stowarzyszenia Królowa Pokoju (*Comunità Regina della Pace*) jest poważną inicjatywą ewangelizacyjną. Ma charakter oddolny. Organizatorzy przykładają wagę do zachowania ortodoksji w zakresie teologicznym i duchowym, mają asystenta kościelnego w osobie abpa Tomasza Pety z Kazachstanu, a także poparcie kard. Roberta Saraha. Inicjatywa kaplic modlitwy o pokój i pojednanie:
 - promuje pobożność skierowaną do św. Faustyny i św. Jana Pawła II,
 - odpowiada współczesnemu nurtowi teologii miłosierdzia Bożego, promując modlitwę w formie adoracji Najświętszego Sakramentu (z perspektywy misji kościelnej realizującej zadania potrójnej funkcji Chrystusa – kapłana, proroka, króla – ta modlitwa jest konieczna),
 - promuje nauczanie św. Jana Pawła II na temat Matki Pana i Eucharystii – Maryja jest tu „monstrancją”.
2. Gwiazdy – ołtarze i monstrancje – są współczesnymi dziełami sakralnymi o głębokiej treści teologicznej. Sposób tworzenia oraz treść w nich zakodowana każe interpretować je przez zastosowanie klucza właściwego dla czytania tradycyjnych ikon teologicznych.
3. Temat kaplic pokoju na świecie, z ołtarzami i monstrancjami maryjnymi, jest nowy; niniejszy artykuł jest pionierski w tym zakresie. Ze względu na szeroki zasięg oddziaływania kaplic oraz próbę artystycznej wizualizacji treści biblijnych i duchowości chrześcijańskiej, temat ten powinien być podejmowany przez teologów systematycznych oraz pastoralnych. W wyniku teologicznej interpretacji, maryjne ołtarze jako ikony, połączone z inicjatywą światowej modlitwy o pokój, dostarczają przesłanek do badań nad ukazaniem miejsca mariologii w teologii przyszłości – nie tyle współczesnej, co przeszłości.

⁶¹ Czyli rozpoznania i porządkowania zakresów źródłowych dla badań teologicznych oraz sposobu podejścia do nich – por. Cz.S. Bartnik, *Znaczenie koncepcji „loci theologici” dziś*, „*Salvatoris Mater*” 2(2000) nr 1, s. 295–298.

Bibliografia

12 ołtarzy adoracji, w: *Adoremus. Portal dla adorujących* (online), <adoremus.pl/index.php?page=12-oltarzy>.

30 lat temu papież poświęcił największy kościół świata, <stacja7.pl/ze-swiata/30-lat-temu-papiez-poswiecil-najwiekszy-kosciol-swiata/?fbclid=IwAR1uBRzT3QdgkJ7qagMV8BqctTjRHbf3IxWojECtRnCRhRt34LJ63fXr11I>

Abp Tomasz Peta Dzieło 12 Gwiazd w Koronie NMP, <youtube.com/watch?v=30xFy4P2w3c>.

Adoracja z Kaplicy Wieczystej Adoracji na Dworcu PKP we Wrocławiu / ETWN Polska, <youtube.com/watch?v=SkIjYroMDBE>.

Bartnik Cz.S., *Znaczenie koncepcji „loci theologici” dziś*, „*Salvatoris Mater*” 2(2000) nr 1, s. 295-298.

Benedykt XVI, *Encyklika „Caritas in veritate”* (29 VI 2009), Kraków 2009.

Betlejem, <www.reginapacis.pl/pl/gwiazdy/betlejem>.

Comunita Regina della Pace, <reginapacis.pl/pl/>.

Dagupan, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/dagupan/>.

Drapikowski Studio<drapikowski.pl/>.

Franciszek, *Encyklika „Fratelli tutti”* (3 X 2020), Kraków 2020.

Gwiazda Kazachstanu, <drapikowski.pl/index.php?mod=dzielogwiazd&aid=4>.

Idea Stowarzyszenia, <reginapacis.pl/pl/idea-stowarzyszenia/>.

Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”* 17 IV 2003, Watykan 2003.

Jan Paweł II, *List do artystów* (4 IV 1999), Watykan 1999.

Jedyna taka kaplica / Drapikowscy / Wywiad, <youtube.com/watch?v=Cq2Nw-jEkgfw>.

Karczewski M., *Reinterpretacja Księgi Rodzaju w Apokalipsie św. Jana*, Olsztyn 2010.

Kibeho, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/kibeho/>.

Kucherlorn E.A., Díaz M., Kraft T., *Apokalipsa św. Jana*, w: *Międzynarodowy Komentarz do Pisma Świętego. Komentarz katolicki i ekumeniczny na XXI wiek*, wyd.II, red. nauk. wyd. pol. W. Chrostowski, Warszawa 2001, s. 1677–1709.

Medjugorie, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/medjugorie/>.

Namyang, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/namyang/>.

Niepokalanów, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/niepokalanow/>.

Niewiasta z Jeruzalem Królowa Pokoju, <youtube.com/watch?v=cgngqY-IR6sY>.

Niżniak K., *Wychowawczy wymiar objawień Najświętszej Maryi Panny w Kibeho* (praca doktorska z teologii w zakresie mariologii napisana w Katedrze Mariologii pod kierunkiem o. prof. UKSW dr. hab. Grzegorza Bartosika OFMConv.), Warszawa 2021, s. 295.

Nowa inicjatywa modlitewna, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/gwiazdy-na-plaszczu-matki-boskiej-krolowej-pokoju/>.

Olszonowicz B., *W trosce o pokój*, „Niedziela” nr 29, 20 VII 2008, s. 12–14.

Oltarz dla Kibeho – Rwanda, w: *Pallotyński Sekretariat Misyjny Prowincji Chrystusa Króla* (online), <sekretariat-misyjny.pl/campaigns/rwanda-oltarz-dla-kibeho/>.

Oziornoje – miejsce wybrane przez Boga, <tv.niedziela.pl/film/2968?fbclid=IwAR0TyAsf_Im-rFcA3WvWxn06mLlx9fUx5IDAWuh4XeGSDR1GsfHoQ4L-z3qU>.

Oziornoje – Polacy na stepach Kzachstanu, <www.facebook.com/Polonijna-AgencjaInformacyjna/videos/257825718493873>.

Oziornoje, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/oziornoje/>.

Parzych-Blakiewicz K., *Hagiologia „aspektowa” jako perspektywa integracji badań teologicznych i nieteologicznych*, „*Studia Warmińskie*” 56(2019), s. 249–264, doi: 10.31648/sw.3094.

Parzych-Blakiewicz K., *Teologia historiozbawcza w dogmatyce polskiej XX wieku*, Olsztyn 2010.

Posłuchaj: Jest ich 12 na świecie. Jedna powstanie w Niepokalanowie. Kaplica Pokoju Adoracji Najświętszego Sakramentu, <radioniepokalanow.pl/posluchaj-jest-ich-12-na-swiecie-jedna-powstanie-w-niepokalanowie-kaplica-pokoju-adoracji-najswietszego-sakramentu/?fbclid=IwAR19POesyRz3PwFPvcufgRgNi57w_FY7O_7Tguz_pkrRM5XL8YMIoPN92bM>.

Prazdnik molodozhi proshol v s.Ozornom Tayynshinskogo rayona, <youtube.com/watch?v=GkxJWvH9sXc>.

Regina Pacis, dostęp: <https://www.reginapacis.pl/pl/adoracja_online/>.

Saraceno L., *Druga noc zbawienia: próba Abrahama i aqedah Izaaka*, „*Seminare. Poszukiwania Naukowe*” 21(2005), s. 147–156.

Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje – Dekrety – Deklaracje. Tekst polski, nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 104–163.

Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje – Dekrety – Deklaracje. Tekst polski, nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 526–606.

Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje – Dekrety – Deklaracje. Tekst polski, nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 48–78.

Statut Stowarzyszenia Comunita Regina della Pace, <reginapacis.pl/wp-content/uploads/2019/06/Statut-Stowarzyszenia-Comunita-Regina-della-Pace-Tekst-Jednolity-2019.pdf>.

Sztuka w kręgu sacrum, <youtube.com/watch?v=etHm_K8xXSE>.

Tomoń S., „*Niebiańska Jerozolima*” na *Jasnej Górze*, „*Niedziela*” nr 34, z dnia 24 VIII 2008, s. 9.

Tryptyk Jerozolimski, <drapikowski.pl/index.php?mod=dzielogwiad&aid=3>.

Ukleja R., Budzyński S., *Objawienia maryjne w Kibeho: pierwsze objawienia uznane przez Kościół w XXI w.*, Warszawa 2002.

Welcom to Qyzyljar, <facebook.com/visitsko/videos/2878088285759638>.

Wojciechowski M., *Apokalipsa świętego Jana*, Nowy Komentarz Biblijny Nowy Testament XX, Święty Paweł, Częstochowa 2012.

Wojtyła K., *Tryptyk Rzymski: medytacje*, Wydawnictwo św. Stanisława BM 2003.

Wywiad z kardynałem Sarahem, <youtube.com/watch?v=iG7QyfdH0B0>.

Yamousoukro, <reginapacis.pl/pl/gwiazdy/yamousoukro/>.

Yarbro Collins A., *Apokalipsa św. Jana*, w: *Katolicki komentarz biblijny*, red. nauk. wyd. pol. W. Chrostowski, Warszawa 2001, s. 1542–1572.